

Bölüm 3

İŞLETMELERİN KURULUŞU

- ÖĞR. GÖR. ORHAN ŞENSES
- osenses@trabzon.edu.tr

İŞLETMELERİN KURULUŞU

- Bir işletme kurmak isteseyiz, işe nereden başlanacağını biliyor musunuz?
- İşletmelerin kuruluşunda özellikle dikkat edilmesi gereken konular nelerdir?
- Fizibilite çalışmaları ne ifade eder?
- İşletmelerin hangi bölgede kurulduğu önemli midir? Başarısını etkiler mi?
- Kuruluş yeri seçiminde hangi etkenler dikkate alınmalıdır?

GÜZEL HOLDİNG

- **Güzel Holding'in** başarılı sahibesi mimar **Işıl Günel** **yatırımlarını farklılaştırma** zamanının geldiğini düşünür.
- Şimdiye dek, **mobilya ve dekorasyon** sektöründe, giderek büyüyen bir ulusal pazar payı ile faaliyetlerini İstanbul merkezli sürdürmüşlerdir.
- Estetik yaratıcılığı güçlü bir iş kadını olarak, **moda sektörüne** adım atma düşüncesi **4** öteden beri aklındadır.

- Hazır giyim üretimi gerçekleştirecek bir şirketin kurulması ve Holding bünyesine katılması yasal açıdan kolay bir süreçtir.
- Planladığı yeni yatırım için, diğer koşulların uygun olup olmadığını incelemek üzere fizibilite uzmanlarına görev verilir.
- Özellikle, girişilecek yatırım için gerekli sermayenin sağlanabilmesi üzerinde durulur. Bayan Güzel, deneyimlerini ve mevcut ilişkilerini de kullanabilecektir.

- Günel ve uzmanlar arasında şu konuşma geçer:
- **Günel:** Önceliği maliyetin düşük tutulmasına verelim.
- **Uzman:** Kapsamlı bir finansal araştırma yapmalıyız.
- **Günel:** Yatırımın maliyeti önemli. Teşvikten yararlanabiliyor muyuz?
- **Uzman:** Bilecik Organize Sanayi Bölgesi uygun bir yatırım bölgesi olabilir.
- **Günel:** Böylece altyapı maliyetlerini düşük tutabiliriz. Bölgede hazır giyim üzerine çalışan başka fabrika var mı?

AMAÇLARIMIZ

- Bu bölümü tamamladığımızda;
- işletmelerin kuruluşunun bir düzen içinde gerçekleştirilmesinin önemini açıklamak,
- kuruluş kararı sürecini ve süreç içinde yer alan aşamaları açıklamak,
- kuruluş yeri belirlenirken üzerinde durulan etkenlerin önemini açıklamak için gerekli bilgi ve becerilere sahip olacağız.

KURULUŞ KARARININ OLUŞUMU

- Bir işletmenin kurulması, belli bir alana belli bir yatırımın yapılması demektir.
- Yapılacak yatırımın verimliliği, kârlılığı bu konudaki kararların tutarlılığına bağlıdır.
- Küçük ve orta boyuttaki işletmelerde, büyük ölçekli işletmelere göre kuruluş çalışmaları daha rahat yürütülür.
- Bunların kuruluşunda, girişimcinin deneyimi, sezgisi, kestirimi, girişkenliği ön planda gelir.

- Çok fazla ayrıntıya inmeyen araştırmalarla, bu şletmelerin kurulması ve başarıya ulaşması söz konusu olabilir.
- Ancak, büyük şletmelerde kuruluş çalışmalarının çok ayrıntılı inceleme ve araştırmalara dayanması gerekir.

• Kuruluş Karar Süreci

- İşletmelerin kuruluşunda yatırım kararı ile ilgili aşamalar, genelde aşağıdaki gibi ele alınır:

- ✓ 1. Yatırım düşüncesi
- ✓ 2. Yapılabilirlik (Fizibilite) araştırmaları
- ✓ 3. Yapılabilirlik projesi (ön proje)
- ✓ 4. Değerlendirme ve yatırım kararı
- ✓ 5. Kesin proje
- ✓ 6. Projenin uygulanması
- ✓ 7. Üretime geçiş aşaması

1. Yatırım Düşüncesi

- Bir işletme kurulmadan önce, en başta belli bir alanda, belli bir çapta üretim yapma düşüncesinin girişimcilerin kafasında oluşması gerekir. **Bunların yanında** ;
 - ✓ Pazarda istemin artması,
 - ✓ işletmenin büyüme eğilimi,
 - ✓ maliyetleri düşürme çabası,
 - ✓ yeni bir mala geçiş,
 - ✓ teknolojik yenileme

gibi etkenler de, **yeni bir yatırım düşüncesinin oluşmasını sağlayabilir.**

- ✓ İlave olarak;
- ✓ Ülkenin ekonomik yapısı,
- ✓ pazar durumu,
- ✓ rekabet durumu,
- ✓ dışsatım ve dışalım olanakları,
- ✓ teknoloji,
- ✓ doğal kaynaklar

gibi etkenler de, bu düşüncenin (yatırım) belli biçimlerle oluşmasını etkileyecektir.

2. Yapılabilirlik (Fizibilite) Araştırmaları

- Yatırım kararlarının öncesinde durum değerlemesidir.
- Değerleme sonucunda karlı bulunan yatırımlar için «fizibil» dir denilir

2. Yapılabilirlik (Fizibilite) Araştırmaları

- ✓ Kesin yatırım kararı alınmadan önce,
 - ✓ girişimcinin yapmayı düşündüğü,
- ✓ üretim ve sermaye yatırımı ile ilgili olarak
- ✓ ekonomik, teknolojik ve finansal sorunlarla, kuruluş yeri sorunlarını çözmek için
- ✓ -ayrıntılı ve kesin araştırmalara girişmeksizin- gerekli bütün bilgilerin sistemli bir şekilde elde edilmesine **yapılabilirlik araştırması denir,**

- Yapılabilirlik projesinde, çeşitli araştırmalar yapılarak projenin bütünlüğe kavuşması sağlanır.
- Bu araştırmaları;
 - ✓ 1.ekonomik,
 - ✓ 2.teknik,
 - ✓ 3.finansal,
 - ✓ 4.yasal ve
 - ✓ 5.örgütsel araştırmalar
- olmak üzere 5 (beş) grupta toplayabiliriz. **15**

- **Yapılabilirlik projesi araştırmalarını kısaca ele alalım:**
- **2.1.Ekonomik Araştırmalar,**
- kurulacak işletmenin ekonomik açıdan verimli, kârlı ve ussal olup olmadığının araştırılmasıdır.
- Üretilmesi planlanan mal veya hizmete ilişkin talep ve pazar payının kestirimi yapılır.

- **2.2.Teknik Araştırmalar,**
- teknik araştırmalar işletmelerin seçecekleri teknolojinin belirlenmesinde temel olur.
- ✓ **Üretim süreci** aşamalarının tanımlanması,
- ✓ **üretim teknolojisinin** seçimi,
- ✓ **makinelerin seçimi** ve fabrika içindeki yerleşimi, (vaillant örneği....)
- ✓ **bakım onarım olanaklarının** araştırılması

bu çalışmalar kapsamında dır.

KURULUŞ KARANININ OLUŞUMU

17

- **2.3.Finansal Araştırmalar,**
- kurulacak işletmenin
- ✓ sabit yatırım maliyetleri ile döner sermaye gereksinmesinin belirlenmesi,
- ✓ gelir ve gider kestirimlerinin yapılması,
- ✓ finansman kaynaklarının saptanması,
- ✓ işletme kârlılığının saptanması ve bununla ilgili değerlendirmelerin yapılmasını

kapsar.

KURULUŞ KARARININ OLUŞUMU

18

• 2.4. Yasal Araştırmalar,

- ✓ sermaye gereksinimi, (a.ř. için 50.000, ltd. için 10.000 tl)
- ✓ mali sorumluluğu sınırlama, (komandit, komanditer)
- ✓ vergilendirmedeki farklılık, (gv, kv)
- ✓ kredi sağlama olanakları,
- ✓ kuruluş giderleri,
- ✓ işletme yapısından gelen zorunluluk gibi etkenlerin değerlendirilmesini kapsar.

• 2.5.Örgütsel Araştırmalar,

- ✓ iş analizi,
- ✓ iş bölümü ve uzmanlaşma,
- ✓ yetki ve sorumluluk dağılımı, (bkz. Ekler)
- ✓ iletişim kanalları,
- ✓ çalışacak kişilerin belirlenmesi,
- ✓ örgüt şemasının çıkarılması
çalışmalarıdır.

3. Yapılabilirlik Projesi (Ön Proje)

- Bu proje bir ön inceleme niteliğindedir ve **yatırım düşüncesinin gerçekleştirilebilme olasılığını ortaya koymak için** kullanılır.
- Yatırım düşüncesinin incelemeler sonunda yerinde olduğu görülürse, kesin proje hazırlanmasında ön proje verilerinden yararlanılacaktır.

4. Değerlendirme ve Yatırım Kararı

- Ayrıntılı olarak projeye ilişkin tüm bilgileri içeren **yapılabilirlik raporu**, yatırımın değerlendirilmesine ilişkin önemli bir göstergedir.
- Bu bilgilerin ışığında yapılacak değerlendirme sonucunda, **yatırım kararı verilecek ya da yatırımdan vazgeçilecektir.**

4. Değerlendirme ve Yatırım Kararı

- Bir özel girişimcinin yapacağı yatırıma temel oluşturacak ön projelerin değerlendirilmesinde **ana ölçüt, girişimin sağlayacağı kâr**dır.
- Bu nedenle işletmeci, işletmeyi kurma kararı verirken kârlılık (rantabilite) oranları üzerinde durur.
- Kârlılığın hesabı, yalnızca ilk çalışma yılı için yapılmaz.

- **Kârlılık,**
- işletmenin tüm ömründe elde edeceği;
- **net gelir ve amortismanların,**
- işletmenin kurulması için yapılan,
- **sabit giderlerden,**
- fazla olması biçiminde düşünülür.

- Giderlerden fazla bir gelir elde ediliyorsa, işletmeyi kurmanın kârlı olduğu anlaşılır. (gelir > gider)
- Girişimci yönünden kullanılabilen başka değerlendirme ölçütleri de vardır:
 - ✓ borç ödeme yeteneği,
 - ✓ döviz etkisi,
 - ✓ katma değer ölçütü,
 - ✓ sermaye-hasıla oranı,
 - ✓ sermaye yoğunluğu,
 - ✓ emek verimliliği
- gibi değerlendirmeleri kapsar.

5. Kesin Proje

- Proje kabul edildikten sonra, kesin proje biçimine dönüştürülür.
- Bu aşama, projenin somutlaştırılması ve **ayrıntılarının belirlenmesini içerir.**

- ✓ İşletmenin kapasitesi,
- ✓ büyüklüğü,
- ✓ hukuksal yapısı,
- ✓ yapılacak harcamaların ayrıntısı,
- ✓ alınacak her türlü donanım,
- ✓ bunların teknik özellikleri ve maliyetleri
gibi her türlü ayrıntı kesin projede yer alır.
- Kesin projenin hazırlanmasında en büyük yardımcı, ön proje çalışmalarındaki **veri ve sonuçlar**dır.

6. Projenin Uygulanması (Yatırım)

- Bu aşamada yatırım gerçekleşmektedir.
- Başka deyişle, projenin gerektirdiği her türlü somut çalışmalar bitirilmekte ve işletmeye geçiş aşaması için hazırlık yapılmaktadır.

- ✓ Arsa alınması,
- ✓ yapım,
- ✓ donanımın kurulması,
- ✓ makine ve araç gerecin satın alınması ve
- ✓ montaj çalışmaları

bu aşamada gerçekleşir.

osenses@trabzon.edu.tr

7. Üretime Geçiş

- Yatırım projesinin uygulanması aşaması bitirildikten sonra, **deneme üretime geçilmesi** son aşamada gerçekleşir.

7. Üretime Geçiş

- Bu üretim sırasında,
- ✓ planlanan nitelik, nicelik ve maliyetler yönünden malın uygunluğu denetlenir,
Bunlardan sonra, planlanan uygun bir çalışma gerçekleştirilerek, **kesin üretim aşamasına** geçilir.
- Böylece, **yatırım süreci tamamlanmış** olur.

- **Kuruluş kararı almak üzere yapılması gereken araştırmalar, işletmelerin faaliyet konusuna göre değişir mi?**
- Yapılabilirlik (fizibilite) araştırmaları her işletmenin kuruluşunda geçerlidir, ancak kapsamı ve boyutları işletmenin faaliyet konusuna göre farklılık gösterir.
- Güzel Holding rnek olayında kuruluşu planlanan işletme, moda sektöründe hazır giyim üretimi gerçekleştirecektir.
- Planlanan bu yatırım için doğru kararın verilebilmesi yapılabilirlik araştırmalarına **31** bağlıdır.

- Işıl Günel kâr öncelikli bir yaklaşımla maliyetler üzerinde durmaktadır.
- Maliyetler ve kârlılık, hazır giyim pazarının doymuşluk oranına ve talep miktarına bağlıdır.
-
- Bu bakımdan öncelikle ekonomik fizibilite yapılarak, pazarın yapısı ortaya konmalıdır.
- Böylece, ürünü satın alacak hedef kitle ve buna bağlı olarak ürünün özellikleri doğru belirlenecektir.

KURULUŞ YERİNİN BELİRLENMESİ

- İşletmelerin kurularak yerleőeceđi alanın seçimi,
- tüm işletmelerin karőı karőıya kaldığı ve **çözmemk zorunda olduğu bir sorundur.**
- Üreticiler, toptancılar, perakendeciler, finansal kurumlar ve tüm hizmet işletmeleri bu sorunla karőı karőıyadır.

- **Kuruluş yeri sorunu**, yalnızca işletmelerin **ilk kuruluşlarında değil**

- ✓ büyüme,

- ✓ pazarların değişmesi,

- ✓ arz kaynaklarının değişmesi

gibi çeşitli nedenlerle yerleşim alanının değiştirilmesi sırasında da ortaya çıkar.

- **Ayrıca**, bir işletmenin **şubeler** ya da **ek bürolar** oluşturması ya da var olan **çevresini genişletmesi** durumunda da kuruluş yeri kararları alınacaktır.

- İşletmelerin kuruluş yeri,
- işletmelerin amaçlarına ulaşması için gerekli koşulları gerçekleştirecek biçimde olmalıdır.
- Yer seçiminde;
- işletme giderlerinin en düşük ve
- işletme gelirlerinin en yüksek olduğu, yer aranır.

- **İşletmelerin ilk kuruluşlarında seçecekleri yeri üç aşamalı olarak ele alabiliriz:**
- **1. Aşama:** Belli bir ülkenin sınırları içindeki belli bir bölgeyi seçmek (örn. Ege bölgesi)
- **2. Aşama:** Seçilen bu bölgenin içinde kalan belli bir noktayı saptamak (örn. Manisa)
- **3. Aşama:** Bu noktadaki bir arsada işletmeyi oluşturup, işletme için gerekli üretim araçlarını sağlamak ve işletmenin iç yerleşim düzenini kurmak. (çikolata fabrikası)

- **Kuruluş Yeri Etkenleri**
- İşletmelerin seçecekleri kuruluş yeri için geçerli olan etkenlerden söz ederken, işletmelerin **uğraş alanlarının** dikkate alınması gerekir.
- İşletmelerin;
- **üretim işletmesi** olması ,
- ya da,
- **toptancılık, perakendecilik, bakım onarım gibi hizmet işletmesi** olması,
- göz önünde tutulacak etkenlerin farklılaşmasına yol açar.

- Üretim işletmelerinin kuruluş yeri bölgesini seçerken değişik derecelerde etkili olan, ancak **her kuruluşta ağırlıkları ölçüsünde değer verilmesi gereken etkenler şunlardır:**

- A. Hammadde,
- B. Ulaştırma (Taşıma),
- C. Pazara Yakınlık,
- D. İşgücü (Emek),
- E. Enerji ve Yakıt,
- F. Su,
- G. İklim Koşulları,
- H. Artıkların Atılması,
- I. Özendirme Önlemleri,
- İ. Öteki Etkenler

38

• A. Hammadde

- Kuruluş yerinin seçiminde en çok etkili olan etkenlerden birisi, hammadde ve yardımcı madde sağlama olanağıdır.
- Hammadde,
 - ✓ sağlanmasında süreklilik ve güvenlilik bulunmalı,
 - ✓ fiyatı elverişli olmalı ve
 - ✓ iyi bir ulaştırma şebekesinin yakınında bulunmalıdır.

- Hammaddeler abuk bozulduğu için, tarımsal ürünleri kullanan işletmeler bu ürünlerin yetiştirildiği bölgelerde kurulurlar.
- Örneğin,
- dondurulmuş sebze ve meyveler, meyve suyu özü üreten işletmelerin kuruluş bölgeleri
- tarımsal ürünlere yakındır.

• B. Ulaştırma

- Bir kuruluşun bulunduğu yerin **doğal yapısı ve oradaki yaşam koşulları**, kuruluş yeri seçiminde önemlidir. [(örneğin uzun süre kar altında kalarak kapanan yolların ulaşımı olumsuz etkilemesi.... Ovit tüneli (Rize-Erzurum) sayesinde hiç kapanmayacak)]
- Ancak, bu etkenler her zaman yeterli değildir.
- **Önemli olan nokta, bir işletmenin kuruluş yerinin, rakip işletmelerin kuruluş yerine göre ulaşım açısından daha olumsuz bir durumda olmamasıdır.**

- **Olumsuz ulaşım koşulları,**

- ✓ yüksek maliyetler ve

- ✓ rekabette zorlanma anlamına gelir.

- Tarihe baktığımızda, eski büyük kentlerin çoğunluğunun su yolları çevresine (nehir, göl, deniz) kurulduğunu görürüz.
- Bunun nedeni, **su taşımacılığının** büyük hacimli, küçük değerli yüklerin taşınmasında en ucuz yol olmasıdır.

42

- **Taşıma maliyeti,**
- 1.seçilen yol türüne,
- 2.kullanılan araca ve
- 3.uzaklığa bağlıdır.
- Kilometre başına malzeme taşıma maliyeti genellikle uzaklık arttıkça azalır.

- TAŞIMADA TEMELDE ALTI YOL KULLANILIR:
- 1.Demiryolu,
- 2.karayolu,
- 3.denizyolu
- 4.Nehir/su yolu ,
- 5.havayolu,
- 6.boru hattı.
- Günümüzde hızlı ve yoğun ulaşımın önem kazanması, ağırlığın karayolu, demiryolu ve havayolu taşımacılığına verilmesini gerektirmiştir.
- Ürünleri özel taşıma olanakları gerektiren işletmeler, bu olanakların bulunduğu yerlere yerleşirler.

- 1.Aracıları aradan çıkarmak ya da azaltmak,
- 2.pahalı mal taşımacılığını ortadan kaldırmak için ;
- **tüketim malı üreten işletmeler,**
- **kent içlerine** ya da **yakın çevrelerine** kurulmaktadır.

- Örnek olarak, **ham petrol**ün ucuz fakat ürünlerinin pahalıya taşınması ve dünyanın bir çok ülkesinde ham petrol çıkarılamaması ve dışalım yoluyla sağlanması nedeniyle, petrol rafinerileri kıyısı bulunan ülkelerde büyük tüketim merkezlerine en yakın olan **liman kentlerine** kurulmaktadır.

• C. Pazara Yakınlık

- **Pazara yakınlık**, kuruluş yeri kararlarındaki önemini hiç yitirmemiştir.
- Nüfusun yoğun olduğu alanlar, birçok işletmeyi çekmektedir.
- Bunun nedenlerinden birisi, aracılarn **çok ucuz bir ulaşım gideri**yle işletmeye ulaşma olanağı bulmalarıdır.

- Nüfusun büyümesi ve buna bağlı olarak pazarların büyümesi, buralardaki işletme sayısını hızla artırır.
- İstanbul, İzmir, Bursa, Adana gibi nüfusça yoğun illerde işletmeler de yoğunlaşmaktadır.
- **Tersine, doğu illerinde** öbür etkenlerin yanı sıra nüfusun artmaması ve göç gibi nedenlere de bağlı olarak, **işletme sayısının azaldığı gözlemlenmektedir.**

- **Pazara yakın olmak**, taşınması zor ve pahalı ürünler üreten işletmeler için özellikle önem kazanır.
- **Onarım ve bakım gibi yoğun bir satış sonrası hizmet gerektiren malları üreten işletmeler**, örnek olarak pc satıcıları, ya pazara çok yakın olarak kurulmalı ya da servis işini yürütecek ayrı olanakları pazarda sağlamış olmalıdır. (ya da uzaktan erişimle işlerini hallederler team w. Aa...)

• D. İşgücü

- Mekanizasyon ve otomasyonla gerekli işgücü azaltılabilirse de tümüyle kaldırılıp yerine başka bir öge koymak imkansızdır. (robot)
- İşletmeler için işgücü, yaşamsal önemde ve pahalı bir üretim elemanıdır.

- İşletmenin yerleşimi,
- beceri kazanmış, eğitilmiş işgücü sunumuna büyük ölçüde bağlıdır.
- ✓ İşgücünün büyüklüğü,
- ✓ becerisi,
- ✓ ücret düzeyleri,
- ✓ sendikalaşma derecesi ve
- ✓ çalışanların işe ilişkin tutumları kuruluş yeri seçiminde önem taşır.

- Sınırlı bir işgücü arzına karşın (çalışan az), yoğun bir işgücü talebi (işgücü arayan çok) bulunuyorsa,
- işletmeler arasında işgücü sağlamada yoğun bir rekabet oluşur.

- Büyük yerleşim merkezlerinin yakınında kurulacak işletmeler için, **nitelikli işçi sağlamak daha kolaydır.**
- *Nüfusu az bölgelerde* kurulacak işletmeler için, gerek kuruluş gerekse işletme dönemlerinde nitelikli işçi sağlamak daha zordur.
- Maliyet giderleri içinde işçilik payının çok yüksek olduğu işkollarında yer alan işletmeler, ilke olarak düşük işçilik maliyeti olan bölgeleri **seçerler.**

• E. Enerji ve Yakıt

- Bölgedeki enerji olanakları, kuruluş yeri kararlarında önem taşır.
- ✓ Kömür ya da elektrik enerjisini sağlama olanakları,
- ✓ maliyetler,
- ✓ enerjinin sürekliliği,
kararı etkiler.
- Enerji gereksinmesi sanayiden sanayiye değişir.
- Kimi üretim dallarında çok az kullanılan elektrik enerjisi, çimento, şeker ve kağıt üretiminde üst düzeyde kullanılmaktadır.

- Kimi dallarda yer seçimini etkileyen en önemli etken, enerjinin sağlanması ve fiyatı olmaktadır.
- Değirmenler, bıçkı atölyeleri gibi enerji gereksinmesi çok olan işletmeler, ucuz ve kolay elektrik enerjisi elde edilebilen akarsuların çevrelerinde kurulurlar.

- Yukarıdaki irdelemeleri yakıt için de yapabiliriz.
- Yakıtın ana maliyet ögesi olduğu endüstrilerde, ucuz yakıt kaynakları, işletmelerin yerleşim kararlarında belirleyici etkenlerden birisi olmaktadır.
- Petrol, doğal gaz, kömür gibi yakıt kaynaklarınının bol olduğu bölgeler, bu endüstriler için önemli üstünlükler sağlar.
- Demir-çelik endüstrisinin kömür kaynaklarına yakın kurulması kömürün ana maliyet ögesi olmasındandır.

• F. Su

- Yer seçimine etkisi bakımından su sağlanması, kimi endüstri dallarında en başta gelen etken olmaktadır.
- Önem derecesi değişmekle birlikte, her canlı gibi her işletmenin de suya gereksinmesi olduğu ve susuz yerde endüstri kurulamayacağı açıktır.

- Metalürji ve kimya endüstrisi, kağıt endüstrisi, dokuma endüstrisi üretimlerinde yüksek basınçlı su kullanırlar.
- Demir-çelik endüstrisinde soğutmada bol su gereklidir.
- Soğutma suyu olarak gerektiğinde tuzlu su kullanılabilirse de temizlik suyu, beslenme suyu, işleme suyu ve içme suyu olarak tatlı suya kesin gereklilik vardır.
- Kullanılacak suyun nicelik ve niteliği kuruluş yeri seçiminde giderek daha önemli olmaktadır. **58**

• G. Doğa Koşulları

- İklim, işletmede çalışanların sağlığını, çalışma yeteneğini ve üretkenliğini etkiler; ayrıca ısı derecesi, nemlilik derecesi ve bunların değişme derecesi ve çabukluğu da işletmelerin üretimlerini doğrudan etkiler. (Sibiryada ve arabistanda çalışmak gibi)
- Fazla sıcaklığın ve soğukun verimli çalışmayı etkilediğı işletmeler için en uygun olan koşullar sağlanmak istenirse, ek giderlere katlanmak gerekecektir. (Arabistanda sürekli klima soğutmak için, Sibiryada ise ısıtmak için çalışmak zorunda...)

- Bir işletmenin daha verimli çalışması belli iklim koşullarına bağlıysa, bu durumun yer seçiminde göz önünde tutulması gerekir.
- Bu nedenle, kar ve yağmur yağışları, en yüksek ve en düşük sıcaklıklar, nem ve rüzgarların yönü gibi noktalar karşılaştırılarak karar verilir.

- İklim, günümüzde yerleşim açısından eskiye göre daha az önemli bir etken durumundadır.
- Endüstride **çalışanlar için** iklimin önemi yerini korurken, endüstrinin kendisi için önemini yitirmiştir.
- Gerekli iklim koşulları değişik yollarla sağlanabilmekte, bu konuda yapılacak giderlere katlanmak zorunlu olmaktadır.

- İklim koşullarının yanında ele alınacak başka bir kuruluş yeri etkeni **deprem**dir.
- Deprem kuşaklarında ve çevrelerinde yerleşecek işletmelerin yapacakları binaların özel koşullara uyması ve bu nedenle daha fazla harcama yapması gerekir.
- Zorunluluk olmadıkça, bu hareketli kuşakların içinde kalmayan kuruluş yerlerinin seçilmesi uygun olur.

• **H. Atıklar**

- Zararlı atıkları olan işletmeler, yerleşim alanlarının dışında kurulmuş olsalar da, zamanla çevresinde oluşacak yerleşim birimlerine zararlı olacak ve yakınmalara yol açacaktır.
- İşletmeler nereye kurulurlarsa kurulsunlar, atıklarla ilgili önlemleri zamanında almak zorundadırlar.

• I. Özendirme Önlemleri

- Devlet, işletmelerin belli yerlerde kurulmasını **özendirmek** ya da zorlaştırmak için çeşitli önlemler alır.
- ✓ Halkın çıkarlarını korumak,
- ✓ çevrenin bozulmasını engellemek, (HES ler)
- ✓ endüstri ve ticareti belli yerlerde geliştirmek ya da sınırlamak bu önlemlerle olur. (doğru ya yatırım)

• **Özendirme önlemleri iki ana kümede ele alınabilir:**

- **Birincisi**, enerji, ulaştırma ve haberleşme gibi altyapı yatırımlarının devletçe gerçekleştirilmesi,
- **ikincisi** de özel kesime vergi ayrıcalığı ya da indirimi sağlamak, belli bölgelerde kurulan özel işletmelere yatırım indirimi, gümrük indirimi, özendirme kredisi, vergi iadesi gibi doğrudan önlemler uygulamaktır.

- GÜNÜMÜZDE, TÜRKİYE’DE BU ÖNLEMLER VE bunların dışında çeşitli önlemlerle, geri kalmış yörelere özel kesim işletmelerinin kurulması için yoğun çabalar harcanmaktadır.

• İ. Öbür Etkenler

- Saydıklarımız dışında kalan etkenler de vardır.
- Kuruluş yerinin seçilmesinde bunların da etkileri görüldüğünden, tümünü birden öteki etkenler başlığı altında inceleyebiliriz.
- **Bunlardan biri**, belediyelerin ya da öteki yerel yönetimlerin koyduğu **yerel vergi, resim ve harçlardır**.

- Bunlar, kimi ülkelerde işletme kuruluşlarını etkileyecek ölçüde önem kazanabilir.
- Bu yönden işletmelerin katlanacakları parasal yükün boyutu, **işletmeleri belli yörelere çeker ya da oralardan uzaklaştırır.**
- **Kültürel koşullar**, kuruluş yerinin seçimindeki ikincil etkenlerdendir.

- Çalışanların ve ailelerinin kültürel gereksinmelerini karşılayacak alanlarda işletmelerin kurulması, bu etkeni açıklar.
- İşletmelerin, birçok sanayi dalının bir araya toplandığı bölgelerde kurulmasının getireceği çeşitli üstünlükler vardır. (**DIŞSAL ETKİ**)

- **Dışsal ekonomiler** adı verilen bu etken,
 - ✓ nitelikli işçi bulmada,
 - ✓ finansal kurumlardan yararlanmada,
 - ✓ onarım,
 - ✓ yedek parça sağlamada,
 - ✓ çeşitli araçlardan yararlanmada etkili olur.

İşletmelerin Kuruluş Süreci

İşletme Kurma Nedenleri

- Bağımsız çalışmak
- Daha fazla para kazanmak
- Miras yoluyla işletme sahipliği
- Yeni bir buluş ya da fikri pazara sunmak
- Başka fırsatların yokluğu
- Toplumsal itibar sağlamak
- Ülke ekonomisine katkıda bulunmak

KURULUŞ SORUNLARI

KURULUŞ SORUNLARI

1. İşletmenin **üretim konusunun** belirlenmesi
2. İşletmenin **bütününe ilişkin** amaçların belirlenmesi
3. İşletme **büyüküğüünün** belirlenmesi
4. **Teknoloji** seçimi
5. **Kuruluş yeri** seçimi
6. İşletmenin **hukukî şeklinin** belirlenmesi

1. Üretim Konusu Belirlemek

- Mal / Hizmet üretimi
- Mal olarak ne üretileceği?
- Hizmet olarak nelerin verileceği?
- Mal ya da hizmetin
 - 1.Talep olunabilir
 - 2.Talebi yüksek
 - 3.Talebi devamlı ve istikrarlı bir mal ya da hizmet olması.

2. İşletmenin Bütününe İlişkin Amaçların Belirlenmesi

- İşletmenin tümünü ilgilendiren genel amaçların belirlenmesi
- İşletmenin her bir fonksiyonunu yerine getiren birimlerin amaçlarının belirlenmesi
- Bu amaçların birbirleriyle uyumlaştırılması

3. İşletme Büyüklüğünün Belirlenmesi

► Sayısal büyüklük ölçüleri:

- Satışlar
- Çalışanların sayısı
- Öz sermaye miktarı
- Harcanan enerji miktarı
- Yatırım toplamı
- Kullanılan hammadde ve malzeme miktarı
- Kullanılan makine ve tezgâh sayısı ve gücü
- İşlenen ya da yararlanılan toprağın genişliği

İşletme Büyüklüğüne Etki Eden Başlıca Faktörler

- Talep miktarı
- Yönetim yeteneği ve işletme sahiplerinin finansman sağlama seviyesi
- Hukuki düzenlemeler
- İşletmenin amacı

4. Teknoloji seçimi

Günümüzde işletmeler, teknolojiyi işlerine dahil etmedikleri sürece başarılı olamamaktadır. Toplam kalite yönetiminin uygulamaya geçirilmesiyle tüm işletmelerin amacı olan; **daha hızlı, daha kaliteli ve daha ucuz üretim**, ancak, teknolojinin işletme süreçlerinde kusursuz biçimde uygulanması sonucunda gerçekleştirilebilmektedir

5.KURULUŞ YERİ SEÇİMİ

Kuruluş Yeri : Bir arazi parçasından ziyade, işletmenin yaŐamını sŸrdŸrdŸė bŸlgedir. Belirlenmesinde, bŸlge veya hammadde kaynaklarına yakınlık v.b. ōnem taŐımaktadır.

Konumluk Yer : Özellikle hizmet veya ticaret sektŸrŸndeki işletmeler iÇin ifade edilmektedir. Bir alıŐveriŐ merkezinin katı, trafiğe gŸre iş yerinin durumu gibi ōlŐŸler ōn plana őkkmaktadır.

6. İşletmenin Hukukî Şeklinin Belirlenmesi

- Şahıs İşletmeleri
- Şirketler (Ortaklıklar)
 - a) Adi Şirketler
 - b) Ticarî Şirketler
 - Şahıs Şirketleri
 - Kollektif şirketler ve Komandit şirketler
 - Sermaye şirketleri
 - Anonim Şirketler
 - Limited Şirketler
 - Kooperatif Şirketler

Organize S.B. / Küçük S.B.

Farkları :

1. O.S.B ler KOBİ'lere ; K.S.B ler daha küçük sanayi işletmelerine hitap ederler.
2. O.S.B de işletmeler edindikleri arazide kendi tesislerini kendileri inşa ederler ; K.S.B de ise işletme sahiplerine alt yapı kolaylıkları sağlanan standart iş yerleri temin edilir.

Organize S.B. Yararları

- Alt yapısı hazır, ucuz arsa
- Arsa bedelini taksitle ödeme kolaylığı
- Diğer sanayi kuruluşlarıyla kolay iletişim
- Beş yıl emlak vergisi muafiyeti
- Yıllık teşvik kararnameleriyle getirilen ek ayrıcalıklar

EKLER

DEĐIŐKEN GİDERLER,

Bir dönem içinde iş hacmine bağlı olarak deėiŐiklik gösteren giderlerdir.

DeėiŐken giderler üretim miktarındaki deėiŐmelere paralel olarak deėiŐme gösterirler.

Bu tür giderler, işletmenin üretim ve satış düzeyi arttıkça artar, duŐtuke azalır.

En önemli değişken gider kalemleri;
hammadde, direkt işçilikle işletme malzemesi
ve yardımcı madde gibi materyaldir.

Üretim miktarı artar ise üretimde kullanılacak hammadde ve materyal ihtiyacı da artar. Benzer şekilde artan üretim bu üretimin gerçekleştirilmesinde direkt olarak çalışacak işçi sayısının da artmasına neden olur.

İşletmelerde sabit giderler, belirli bir dönem içinde üretim hacmine bağılı olarak değişiklik göstermezler. Bu giderler üretim çalışmalarını için yapılmış olmakla birlikte üretim düzeylerine bağılı olmaksızın, diğer bir deyişle, üretimden bağımsız olarak yapılan giderlerdir.

Üretim olsa da olmasa da, üretimin miktarı artsa da, azalsa da hep aynı kalırlar.

Faiz giderleri, amortismanlar, sigorta ve vergiler ile yönetici maaşları işletmelerin sabit giderlerine örnek verilebilir.

Bu giderler üretimin artması veya azalması ile doğrudan ilgili olmayan, yapılması zorunlu olan giderlerdir.

Sabit giderler içinde oldukça önemli olan başka bir kalem olan amortismanlar, sabit varlıkların aşınma ve yıpranma karşılığı olarak hesaplanan nakit çıkışı gerektirmeyen giderlerdendir.

Sabit varlıklar az kullanılsalar veya hiç kullanılsalar bile değer kaybına uğrayabilirler. Dolayısıyla amortisman tutarı, sabit varlığın kullanılma derecesine bağlı değildir. Bu durum sabit varlıkların teknik ve ekonomik değer kayıpları ile açıklanabilir.

YETKİ VE SORUMLULUK

Biçimsel örgüt yapısı, yetki ve sorumluluk kavramlarıyla yakından ilişkilidir. Bir örgüt yapısında ister yönetici ve isterse de yönetilen durumunda olsun tüm işgörenlerin yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi gerekir.

Yetki:

Yönetmel makamlara verilmiş bir erk ya da gücün ifadesidir.

Yetki, saptanan amaçlara ulaşmak için karar verme ve başkalarına iş gördürme hakkıdır.

Yönetim aslında, başkalarına iş gördürme faaliyeti olarak tanımlandığına göre yönetim işlevinin yerine getirilebilmesi için yöneticinin yetkiye sahip olması zorunludur.

Örneğin eğer bir işletmenin sahibi, genel müdürü, müdürü ya da bir bölümün şefi iseniz; size bağlı işgörenleri yönlendirmek, çalıştırmak yetkisine ya da hakkına sahip olmanız gerekir.

Eğer size bağlı olanlar sizin talimat ya da direktiflerinize uymazsa ya da sorumluluklarını yerine getirmezse; onları çeşitli biçimlerde cezalandırabilir ve hatta işten el çektirebilirsiniz.

Sorumluluk:

Bir kişinin kendisine verilen iş ve görevleri yapması için o kişiden hesap sorulabilmesi ya da o kişinin kendisine verilen faaliyetleri başarma yükümlülüğüdür.

Örgüt yapısının her kademesinde görev alan yöneticilerin ya da diğer işgörenlerin yetki ve sorumlulukları eşit ve denk olmalıdır.

Yetki ve sorumluluğun denkliği, etkili yönetimin temel ilkesidir.

Yetkisiz sorumluluk işlerin yapılmamasına, sorumluluk taşımayan yetki de yetkinin kötüye kullanılmasına yol açabilir.